

JANA GERŽOVÁ

In The End There Will Be No End – A Private Collection
Exhibition Exposing The Passivity Of State Institutions

Annotation

The exhibition *In The End There Will Be No End. Neo-Avant-Garde and Contemporary Artists from Art Fond Collection* (Ludwig Museum - Museum of Contemporary Art, Budapest) spreads awareness of Slovak art abroad, in fact, it replaces the inactivity of top domestic institutions that have that in their statute. The exhibition review discussing the exhibited works, which represent key personalities of the Slovak art scene from the 1960s to the present, the authors' collections including many iconic works pointing to a well-thought-out collecting concept, as well as the context of the place and the circumstances under which the works are presented, was formulated in accordance with that context.

Mgr. Jana Geržová, art historian and critic. Editor-in-chief of the journal *Profile of Contemporary Art*. jgerzova@gmail.com

Pohľad do výstavných priestorov. Vľavo: Andrej Dúbravský: Deväť bežcov, ktorým život zmenila letná búrka, 2023, akryl na plátne, 150 x 200 cm. Vpravo: Alex Mlynárčik: Palm Beach (metemorphoses) II. a III., 1979, monotypia na papieri

JANA GERŽOVÁ

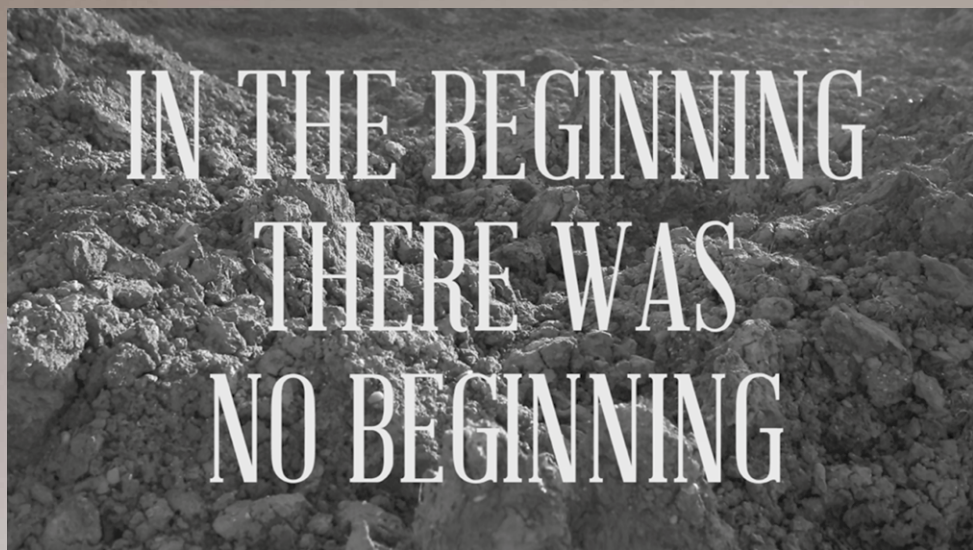
Nakoniec nebude konca – výstava
zo súkromných zbierok, ktorá demaskuje pasivitu štátnych inštitúcií

Nakoniec nebude konca – Neoavantgardní a súčasní umelci zo zbierky Art Fond Collection, Bratislava/*The End There Will Be No End. Neo-Avant-Garde and Contemporary Artists from Art Fond Collection*, Bratislava

Kurátorky: Katarína Bajcurová, Lucia Gregorová Stach

Ludwigovo múzeum, Budapešť, 24. apríl – 20. september 2026

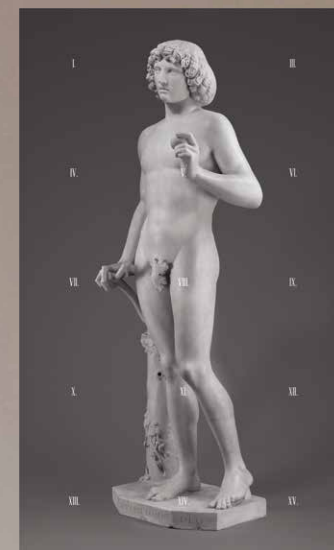
Autori a autorky: Milan Adamčiak, Peter Bartoš, Juraj Bartusz, Maria Bartuszová, Milan Dobeš, Andrej Dúbravský, Svetlana Fialová, Stano Filko, Daniel Fischer, Martin Gerboc, Milan Grygar, Vladimír Havrilla, Jozef Jankovič, Magdaléna Jetelová, Peter Kalmus, Igor Kalný, Kryštof Kintera, Michal Kern, Július Koller, Milan Knížák, Matej Krén, Jaroslav Kyša, Otis Laubert, Denisa Lehocká, Karel Malich, Juraj Meliš, Alex Mlynárčik, Ilona Németh, Kristián Németh, Roman Ondak, Štefan Papčo, Emília Rigová/Bari Raklori, Peter Roller, Rudolf Sikora, Ivana Šáteková, Erik Šille, Lucia Tallová, Dezider Tóth/Monogramista T. D, Jana Želibská

Kristián Németh: No Beginning No End, 2017, video, fotografia

Prológ

Vo štvrtok 23. apríla 2026 odchádzal z bratislavskej Autobusovej stanice Nivy špeciálny autobus so skupinou milovníkov umenia smerujúci do Budapešti na otvorenie výstavy slovenských umelcov a umelkyň, ktorých diela, v širokom zábere od šesťdesiatych rokov 20. storočia až po súčasnosť, sú zastúpené v bratislavskej Art Fond Collection. V atmosfére, kde prevládali pozitívne očakávania, sa mi vybavila iná situácia spred viac ako tridsiatich rokov, keď sme v roku 1990 smerovali do Paríža na prvú veľkú porevolučnú výstavu slovenských a českých umelcov. Táto asociácia sa vynorila spontánne nielen preto, lebo medzi vystavujúcimi na oboch výstavách bola napríklad Maria Bartuszová, Jozef Jankovič, Juraj Meliš, Dezider Tóth, Daniel Fischer, Rudolf Sikora, Otis Laubert, Matej Krén a miesto v autobuse mal aj náš parížsky kamarát prekladateľ Peter Brabenec, ale predovšetkým pre hlbší politicko-spoločenský kontext. Do Budapešti sme prichádzali tesne po parlamentných voľbách, ktoré ukončili šestnásťročné vládnutie autokrata Viktora Orbána. Zopár zabudnutých billboardov ešte pripomínalo predvolebnú kampaň, ale mesto už žilo inými problémami. My sme si do tejto zmenenej atmosféry premietali naše očakávania, čo by sa stalo s krajinou, jej politikou a kultúrou, keby sa podobný obrat odohral v najbližších parlamentných voľbách na Slovensku. V rámci týchto úvah je zrejmé, že výstava *Nakoniec nebude konca – Neoavantgardní a súčasní umelci zo zbierky Art Fond Collection Bratislava*, ktorá šíri povedomie o domácom umení v zahraničí a de facto supluje nečinnosť vrcholných domácich inštitúcií, ktoré to majú v štatúte, nie je iba o vystavených dielach, ktoré reprezentujú kľúčové osobnosti slovenskej scény, a o autorských kolekciami s mnohými ikonickými prácami vypovedajúcimi o premyslenej zberateľskej koncepcii, ale aj o kontexte, kde a za akých okolností sa prezentujú.

Ludwigovo múzeum – múzeum súčasného umenia

Výstava zo zbierky Art Fond Collection našla svoj dočasný domov v Ludwigovom múzeu v Budapešti, najvýznamnejšej maďarskej inštitúcii, ktorá je zameraná na zbieranie a prezentáciu medzinárodného umenia od šesťdesiatych rokov po súčasnosť. V tomto spárovaní je istá symbolika, pretože výstava bratislavskej privátnej zbierky je prezentovaná v múzeu, ktoré by nevzniklo, keby sa o jeho založenie nepostarali nemeckí zberatelia umenia a filantropi Irena (rod. Monheim) a Peter Ludwigovci, ktorí zisk zo svojich podnikateľských aktivít investovali do umenia. Budapeštianske múzeum založené v roku 1989 a otvorené v roku 1991 je súčasťou siete inštitúcií, ktoré boli vybudované vďaka veľkorysým darom tejto manželskej dvojice, čo platí napríklad aj pre viedenský múzeum – Museum moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien alebo pre Museum Ludwig v Kolíne nad Rýnom. Rozsah zbierky Ludwigovcov, ktorej segmenty sú formou darov alebo zápožičiek umiestnené v dvanástich inštitúciách nesúcich ich meno, po celom svete dokumentuje, že išlo o veľmi úspešných podnikateľov v rodinnej čokoládovni Monheim/Ludwig. To je jedna, finančná stránka, ktorá však nevypovedá o relevantnosti zbierky, lebo medzi investovaným finančným objemom a kvalitou získaných diel nemusí byť nutne priama úmera.

V prípade Ludwigovcov existovali isté predpoklady, že ich evidentná zberateľská intuícia sa skríži s poznaním historických súvislostí a formálnych analýz diel, ktoré získali štúdiom dejín umenia archeológie a prehistórie na Univerzite Johanna Gutenberga v Mainzi, kde sa začiatkom päťdesiatych rokov zoznámili. I keď Peter Ludwig napísal v roku 1950 dizertačnú prácu venovanú Picassovi¹ a ich kolekcia Picassových diel patrí k jednej z najvýznamnejších, veľmi skoro začali

¹ Dal jej názov – Picassov obraz človeka ako výraz generácie určeného postojom k životu.

Pohľad do výstavných priestorov. Zľava doprava – Rudolf Sikora: Malevičov odkaz Stalinovi a Putinovi, 2024; Polčas rozpadu (venované pamiatke 90 000 vyvezeným spoluobčanom), 1994 – 2011. Na stene vpravo – Monogramista T.D: Fudži, 1977; Fudži I., 1997. V strede Jaroslav Kyša: Aquatinta, 2025

Jaroslav Kyša: Aquatinta, 2025, nájdený objekt a polystyrén

skúmať vtedy aktuálne umenie. Od polovice šesťdesiatych rokov manželia objavili pre Nemecko a Európu americký pop art, ktorý bol v tom čase takmer neznámy a do povedomia verejnosti sa dostal až po výstave *documenta 4* v roku 1968.

Základom Ludwigovho múzea v Budapešti sa stalo sedemdesiat reprezentatívnych diel svetových umelcov a umelkyní z tejto zbierky, medzi ktorými figurujú také autority ako Oldenburg, Wesselman, Rauschenberg, Beuys, Kosuth, Hockney, ale aj Richter, Holzer, Schnabel alebo Baselitz. Ďalších 95 diel bolo do zbierky dlhodobo zapožičaných. Postupnými novými akvizíciami, za ktoré už zodpovedalo vedenie novozaloženého múzea a jeho prvá riaditeľka Katalin Néray (vo funkcii pôsobila až do roku 2007), sa zbierka rozšírila o kvalitnú kolekciu domáceho, maďarského neoavantgardného umenia a v posledných desaťročiach aj o diela súčasných umelcov a umelkyní zo strednej a z východnej Európy vrátane slovenských. Medzi nimi sú Peter Bartoš, Anna Daučíková, Stano Filko, Oto Hudec, Ilona Németh, Roman Ondak, Vladimír Popovič a Peter Rónai.

Art Fond Collection Bratislava

História tejto súkromnej zbierky siaha do roku 2014 a spája sa s Andrejom Zatkom, úspešným manažérom pracujúcim vo finančnom sektore, bývalým predsedom predstavenstva, generálnym riaditeľom a spoluvlastníkom 365.bank. Hoci zbierka bola od roku 2021 plne vo vlastníctve 365.bank, neskôr ju Zatko s ambíciou zachovať jej celistvosť odkúpil a dnes figuruje ako súkromná a nezisková zbierka súčasného umenia. To znamená, že nie je vytvorená s cieľom prinášať finančný

zisk. Jej primárnym poslaním je podpora umelcov a umelkyní a v širšom zmysle podpora umenia a kultúry.

Na stránkach Art Fond Collection ma zaujali dve skutočnosti, ktoré vypovedajú o zakladateľovi zbierky. Po prvé to, že sa riadi princípom *noblesse oblige* (z francúzštiny vznešenosť zaväzuje). Značí to, že významné spoločenské postavenie so sebou prináša záväzok spoločenskej zodpovednosti a povinnosť pomáhať tým, ktorí to potrebujú. Po druhé umenie nevníma ako čistú estetickú kategóriu, ale považuje ho za jeden „z najautentickejších spôsobov, akým spoločnosť zanecháva stopu o sebe samej. Zachytáva atmosféru doby, jej hodnoty, konflikty aj nádeje – často presnejšie než historické dokumenty“².

Aktuálne je v zbierke asi päťsto diel s ťažiskom na umelcov a umelkyne šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov, ktorí boli počas bývalého komunistického režimu v opozícii voči štátnej ideológii a socialistickému realizmu. Druhú veľkú skupinu tvoria reprezentanti mladšej generácie, ktorí vstupovali na scénu po roku 1989 a v prípade tých najmladších aj v novom tisícročí. Pod koncepciou zbierky a výberom konkrétnych diel je podpísaná poradná komisia a odborní garanti. Aktuálne v nej figuruje Katarína Bajcurová, Beáta Jablonská, Lucia Gregorová Stach a Ivan Jančár (do roku 2024 aj Katarína Rusnáková). Zbierku spoluzakladala a budovala Kristína Jarošová, ktorá bola do roku 2024 aj jej kurátorkou.

² Bližšie pozri <https://artfond.sk/o-nas/>.

Monogramista T. D: K-02, fotozáznam z akcie, 1977

Pohľad do výstavných priestorov. Vľavo Monogramista T. D: z cyklu Kóany, 1977; vpravo Rudolf Sikora: Sústredenie energie (Čierna diera II), 1978

Koncepcia výstavy

Kurátorky Katarína Bajcurová a Lucia Gregorová Stach vybrali pre aktuálnu výstavu diela 39 autorov a autoriek. Prevláda tu tvorba umelcov, ktorí vstupovali na scénu v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch 20. storočia a museli sa vyrovnávať so situáciou po okupácii Československa vojskami Varšavskej zmluvy, keď sa spolu s upevnením komunistického režimu začal útok proti prejavom slobodného myslenia a tvorby. Napriek tomu je názov *Nakoniec nebude konca* výpožičkou z diela podstatne mladšieho Kristiána Németha. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že pozícia jeho generácie, dnešných štyridsiatnikov, ktorá vyrastala po páde bývalého režimu, bude menej traumatizovaná. No ak sa spätne pozrieme na jednotlivé dekády končiaceho sa 20. a začínajúceho sa 21. storočia – od nástupu divokého kapitalizmu spájaného s aktivitami mafie a podsvetia, únosmi a vraždami cez autokratickú vládu Vladimíra Mečiara a neskôr Roberta Fica, migračnú a covidovú krízu, permanentné potlačanie práv menších, vzrastajúcu nenávisť voči inakosti až po aktuálnu demontáž demokracie a bezprecedentný útok Ruska na Ukrajinu –, musíme konštatovať, že príbeh slovenského umenia, ktoré reflektuje politicko-kultúrnu realitu, nie je záznamom prirodzeného plynutia. Je prerušovaným rozprávaním s náhlými a hlbokými ruptúrami, ktoré boli mocensky nanútené. Kurátorky si kládli za cieľ „*hľadanie medzigeneračného dialógu*“ a ten sa dá vydokladovať mnohými formálnymi a obsahovými presahmi a kríženiami. Lenže to, čo umelcov a umelkyne rôznych generácií nakoniec spája, je potreba opakovane brániť autentický spôsob života a slobodu tvorby, ktorá oponuje mocensky nanúteným pravidlám.

Názov výstavy prevzatý z diela Kristiána Németha interpretujú kurátorky ako „*politický a etický argument*“, zdôrazňujúc, že „*umenie založené na slobode, kritickom uvedomení a odvahe spochybňovať mocenské štruktúry nemôže dosiahnuť koncový bod. V časoch poznačených obnoveným ideologickým tlakom, kultúrnou cenzúrou a eróziou inštitucionálnej autonómie sa myšlienka ‚bez konca‘ stáva vyhlásením proti uzavretosti, umlčovaniu a historickej amnézii*“³. Németh dielom *Nakoniec nebude konca* (2017, video, fotografia), ktoré významovo rámcuje výstavu, reagoval na konkrétnu udalosť, keď sa v roku 2002 v newyorskom Metropolitnom múzeu z podstavca zrútila dvojmetrová renesančná mramorová socha Adama. Vytvoril ju taliansky sochár Tullio Lombardo na konci 15. storočia a symbolizuje zhmotnený ideál krásy a dokonalosti človeka stvoreného Bohom. Keďže sa zrútila bez zjavnej vonkajšej príčiny, samovolne, výtvarníka podnietila k úvahám o symboloch, ktoré, ako píše, „*padajú pod vlastnou váhou a ktorých základy – ktoré majú symboly držať – sa lámu*“⁴. Socha Adama prešla dlhým procesom rekonštrukcie a v tomto kontexte ukrýva pozitívne posolstvo o potenciálnej schopnosti spoločnosti ozdraviť sa a na ruinách minulých zlyhaní postaviť nové základy.

3 Blížšie pozri <https://www.ludwigmuseum.hu/en/exhibition/end-there-will-be-no-end-neo-avant-garde-and-contemporary-artists-art-fond-collection>.

4 Blížšie pozri <https://nemethkristian.com/No-Beginning-No-End>.

Pohľad do výstavných priestorov. V popredí Roman Ondak: Trojuholník, 2017, raná kresba na papieri, fľaša. V pozadí súbor prác Júliusa Kollera v rozpätí rokov 1966 až 1986

Medzigeneračný dialóg

Idea medzigeneračného dialógu je opakujúcim sa leitmotívom výstavy a istým spôsobom dynamizuje jej dramaturgiu. Vstupné priestory v estetike čierno-bieleho minimalizmu, ktorý ukrýva rebelujúce odkazy, ovládli dvaja generačne blízki autori – Rudolf Sikora a Monogramista T. D. Večného buriča Sikoru predstavuje súbor, kde okrem starších prác – triptychu zo sedemdesiatych rokov *Sústredenie energie (Čierna diera II)* a objektu *Polčas rozpadu (venované pamiatke 90 000 vyvezeným spoluobčanom)*, 1994/2011 – figuruje aj nanajvýš aktuálna práca *Malevičov odkaz Stalinovi a Putinovi* (2024). Významovým protikladom je rozsiahly výber z cyklu Monogramistu T. D *Kóany* zo sedemdesiatych rokov, ktoré boli inšpirované zen-budhizmom. Vizualizovaním kóanov, pôvodne prezentovaných ako slovné hádanky alebo paradoxy, odvracia pozornosť od reality a prostredníctvom introspekcie motivuje k zastaveniu a stíšeni.

Tvorba týchto dvoch etablovaných autorov je kontextualizovaná dvojicou deštruovaných plastických objektov (*Aquatinta*, 2025) o niekoľko dekád mladšieho Jaroslava Kyšu. Odkazujúc na grafickú techniku, kde sa grafická doska ponorí do kyseliny a proces leptania definuje jej výslednú podobu, nám autor prezentuje fragment kamennej historickej sochy, ktorá je deštruovaná vplyvom geologickej erózie. Podľa autora ide o „správy pre vzdialenú budúcnosť, vymodelované hypotézy o tom, ako by sa naša epocha mohla čítať, skúmať a interpretovať. Týmto spôsobom umenie prezentuje ľudstvo nie ako slávneho aktéra dejín⁵, ale ako stroju vlastného pádu a istým spôsobom rezonuje s dielom Kristiána Németha.

Medzigeneračný dialóg postavený na prepojení diel Júliusa Kollera a Romana Ondaka vychádza z historickej tradície a stále funguje. Prvýkrát sa stretli na štvrtej výročnej výstave Sorosovho centra súčasného umenia, ktorej ambíciou bolo prepojiť autorky a autorov rôznych generácií, ktorí vstupovali na scénu v šesťdesiatych a neskôr v deväťdesiatych rokoch – odtiaľ názov *60/90* (1997). Ukázalo sa, že medzi autormi neexistujú iba isté príbuzné princípy tvorby, ale aj hlbšia mentálna spriaznenosť, ktorá existovala až do Kollerovej smrti v roku 2007.

Vizuálne príťažlivá je aj dvojica Alex Mlynárčik a Andrej Dúbravský. Na prvý pohľad sa zdá, že ide o tematickú príbuznosť. Obaja prezentujú obrazy, kde dominuje nahé ľudské telo, ale každý z autorov vychádza z diametrálne iných pozícií. Mlynárčik, jeden z najdôležitejších inovátorov našej neoavantgardy, úspešne prekračujúci hranice klasického umenia smerom ku konceptu a k akčnému umeniu vo vzťahu k zobrazovaniu ženskej postavy, bol plne adaptovaný na existujúci patriarchálny systém a falokratický poriadok. Na jeho ženských aktoch, ako v prípade vystavených ukážok zo série *Palm Beach (Metemorphoses)*, 1979, kde si privlastnil olej Jeana-Augusta-Dominiqua Ingresa *Turecký kúpeľ* s motívami z orientálneho háremu (1863), je žena prezentovaná ako pasívny objekt mužského erotického záujmu. V iných prácach sú ženy dokonca zbavené ľudskej dôstojnosti, redukované na objekty vlastníctva (*Tri grácie*, 1970) alebo je ich nahé telo vydané napospas návštevníkom, ako v prípade ženských figurína z inštalácie *Pokušenie* (1967). Aj obrazy Andreja Dúbravského, ktorý vstúpil na scénu v prvom desaťročí nového milénia, sú o nahom tele i erotickej túžbe. Ibaže nie sú písané z pozície rodovej a sexuálnej dominancie, ale z pohľadu človeka, ktorý sa hlási k svojej gejskej identite a svojim umením autenticky prispieva k spoločenskej diskusii o právach LGBTQIA+ a o ich permanentnom porušovaní.

Medzi 39 vystavujúcimi je v Budapešti zastúpených iba deväť umelkyní a napriek zjavnej disproporcii nie je ich tvorba v úzadí. Práve naopak, charakterom diel, ktoré sú výrazné nielen svojou formou a jazykom, ale predovšetkým obsahom, často so znakmi kritiky spoločnosti

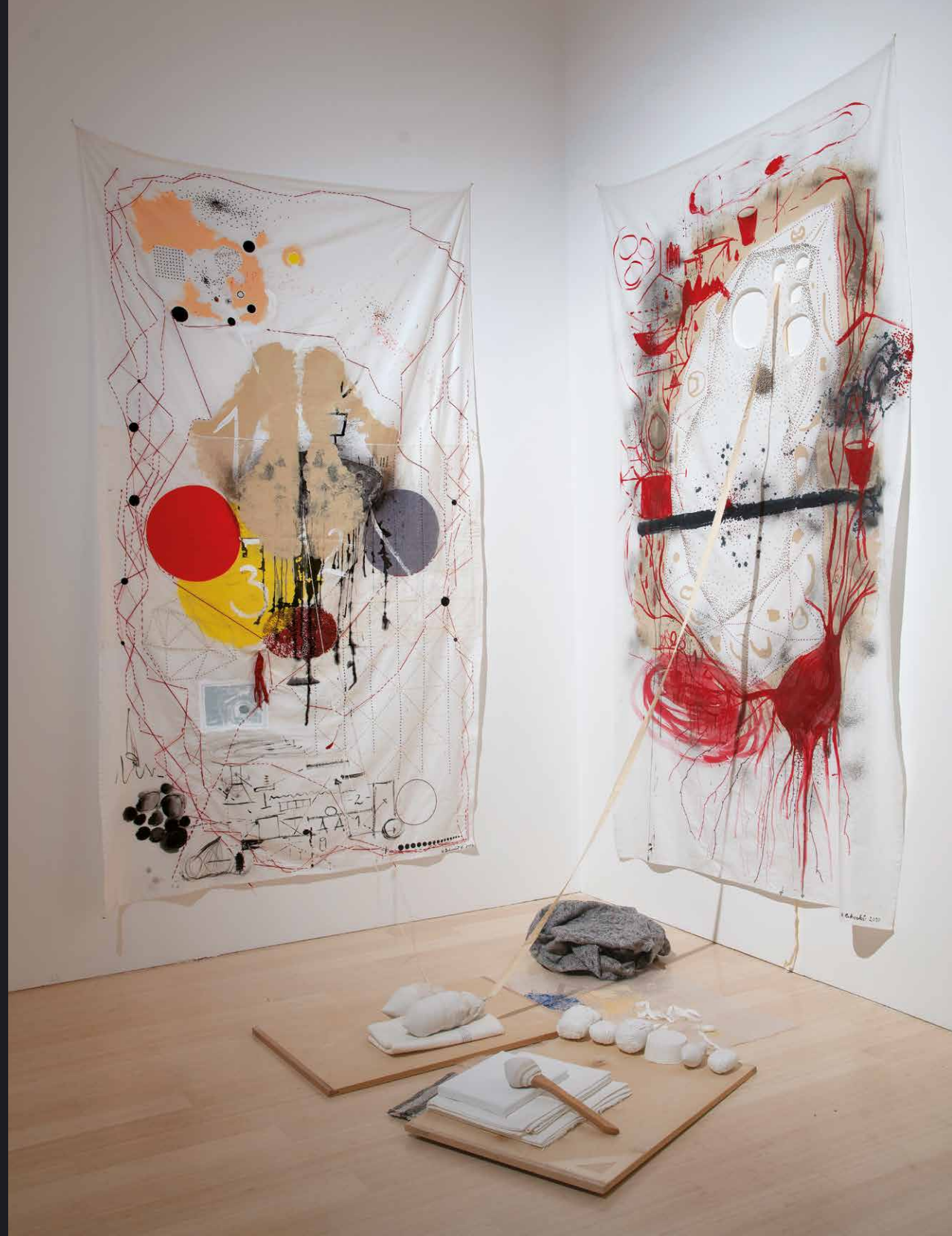
⁵ Bližšie pozri <https://artfond.sk/umelec/jaroslav-kysa/>.

Jana Želibská: Drink Milk?!, 2003, videoinštalácia

či priamo prejavmi aktivizmu, na výstave dominujú. Kľúčovou postavou je Jana Želibská, ktorej tvorba z prelomu šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov už mala znaky kritického čítania rodových stereotypov, hoci v tom čase neboli interpretované cez aspekt feminizmu, lebo takáto diskusia na Slovensku vtedy nepreběhla. Prvé návštevy Paríža, spolupráca s Pierrom Restanym a nástup umelkýň, ako bola napríklad Niki de Saint Phalle (1930 – 2002) alebo Natália LL (1937 – 2022), ktoré sa za feministky síce nepovažovali, ale svojím subverzívnym umením spochybňovali rodové stereotypy, sa podpísali pod skutočnosť, že Jana Želibská sa vyprofilovala na sebavedomú autorku, v istom zmysle rebelku. S iróniou sebe vlastnou rúcala a rúca mnohé tabu týkajúce sa života žien, ich postavenia vrátane erotiky a sexu. V tomto rebelantstve pokračujú mladšie umelkyne. Ilona Németh v dielach *MALM-in* (2008) a *Metod* (2015) skúma vzťah medzi spoločnosťou, jednotlivcom, cirkvou a konzumom. Ivana Šáteková sériou vyšívaných obrazov z roku 2022 dokumentuje, ako sa archetypálne vzorce prežívajúce z patriarchálnej dedinskej spoločnosti podpisujú pod často nedôstojné postavenie súčasných žien. Emília Rigová/Barí Raklori performatívnou tvorbou rozpráva príbehy spojené s uvažovaním o vlastnej rómskej identite. Druhá, viac introvertná línia medzigeneračného dialógu sa odvíja od tvorby Marie Bartuszovej, na ktorú nadväzuje Denisa Lehocká a mladšie autorky Lucia Tallová a Svetlana Fialová s výrazným, nezávislým autorským rukopisom.

Pohľad do kolekcie diel Denisy Lehockej s ťažiskom na dvoch závesných textilných objektoch (Bez názvu) z roku 2012

Hlavná línia

Napriek zdôrazňovaniu medzigeneračného dialógu hlavnú líniu výstavnej narácie tvoria väčšie či menšie kolekcie starších, zväčša už nežijúcich autorov – Milana Dobeša, Juraja Bartusza, Marie Bartuszovej, Stana Filka, Juraja Meliša, Milana Adamčiaka, Michala Kerna – a výnimočne silný súbor niekoľkých ikonických diel Jozefa Jankoviča. Ten je zastúpený v rozpätí od raných diel po neskorú tvorbu vrátane unikátneho objektu *Pád* (1964), ktorý bol prezentovaný na výstave *5 Cecoslovacchi* v Taliansku (1965) a v autorovej monografii z pera Juraja Mojžiša (2007) sa uvádza ako zničené dielo. Do zbierky sa ako zázrakom dostal po tom, čo sa nečakane objavil na trhu s umením.⁶

Podobných diel so zaujímavým príbehom je viac. Na výstave je súbor troch raných a verejnosti neznámych prác Mateja Kréna, autora, ktorého si spájame predovšetkým s priestorovými inštaláciami. Ich stavebnými prvkami sú knihy a riešia vzťah ilúzie a reality, fyzického a virtuálneho. Spomínaný súbor prinášajúci unikátny vhľad do myslenia začínajúceho autora vznikol v roku 1986 počas jeho ročnej základnej vojenskej služby v Armádnom vojenskom štúdiu v Prahe. Práve vtedy vznikol text jeho *Manifestenia*, ktorý v negatívne vyryl do drevenej dosky a následne ho odtlačil na žlté vojenské pyžamo.⁷

Aj za veľkorozmernou maľbou Daniela Fischera *Nekonečno* je príbeh, ktorý sa začal pred 33 rokmi. Ide o fragment z jeho multimediálneho projektu pre národný pavilón Českej a Slovenskej republiky na Benátskom bienále 1993. Aktuálna verzia zachytáva iba jednu, svetelnú fázu premeny maľby (pôvodne išlo o proces s plynulým prechodom do fázy stmievania a tmy). Škoda, že sa nevystavil aj súbor deviatich fotografií, ktoré by pre diváctvo odhalilo zmysel obrazu. Ten vznikol premenou maľby s motívom bizóna z prehistorickej jaskyne v Altamire na znak nekonečna. Dokumentoval symbolický akt, keď obraz stratil svoju artifičnú výlučnosť a stal sa fyzickou súčasťou autentického krajiny.

Aj drobná assembláž Otisa Lauberta *Po kom to dieťa je* nadväzuje na autorov otvorený cyklus komentovaných nájdenej fotografií, ktoré vytvoril pre polooficiálnu výstavu *Portrét v slovenskej fotografii* ešte v roku 1989. Obrazy ľudí, ktorí stratili svoju tvár, postavil na paradoxe, pretože individualitu portrétovaných vystriedala anonymita ľudských masiek skonštruovaných z nájdenej banálnych predmetov.

Performancie

Počas vernisáže sa odohrali dve performancie. V úvode to bol vizuálne príťažlivý rituálny akt Emílie Rigovej/Bari Raktori *Bez víťazstva niet slobody*. Autorka zahalená do rómskej etnickej šatky obradne vystupovala po schodisku, pričom v ruke držala čiernu skrinku s ukrytým zvukom vychádzajúcim cez špeciálny reproduktor v tvare lievika. Zámerom bolo sprítomniť odkaz na tradičný rómsky hudobný žáner halgató, emóciami nabitú, smutnú a ťahavú pieseň, ktoré sa často spievajú na pohreboch. Emília túto skrinku vkladala do rúk náhodným návštevníkom a tým im symbolicky odovzdávala kus svojej národnostnej a etnickej tradície.

Druhá, menej spektakulárna performance bežala počas celej vernisáže a na prvý pohľad vyzerala ako súčasť cateringu, ponúkaného občerstvenia. Roman Ondak stojaci za masívnym dreveným pultom ukrajoval zo snehobieleho kusa slaniny pôsobiacej už na prvý pohľad exoticky. Napriek tomu nešlo primárne o degustáciu talianskej delikatesy – slaniny Lardo di Colonnata –, ktorá dozrieva a tvrdne šesť mesiacov vo vyrezávaných kadiach z kararského mramoru. Bolo to varovanie pred dôsledkami ekologickej krízy. Spoločný projekt Romana Ondaka a Štefana Papča s názvom *Global Warning/Globálne varovanie* z roku 2018 je upozornením na zrýchľujúce sa topenie pevninských ľadovcov Grónska a Antarktídy, ktoré dvíha hladiny oceánov a ohrozuje pobrežné ekosystémy i polárne živočíchy. Zora Rusinová pri jeho interpretácii upozornila na fakt, že slanina konzumovaná návštevníkmi výstavy „*funkčne suplovala kus miznúceho, roztápajúceho sa ľadovca a zároveň metaforicky obnažovala náš hedonizmus, ktorý akoby nám v realite bránil uvedomiť si hrozivé tempo blížiacich sa svetových záplav*“.⁸

6 Za informáciu ďakujem Kataríne Bajcurovej.

7 Bližšie pozri Krénovu nepredajnú monografiu JANČÁR, Ivan: *Pod povrchom*. 2024, s. 71 – 73.

8 RUSINOVA, Zora: Ideologické determinanty reprezentácie krajiny v slovenskom vizuálnom umení (II. časť). *Profil* č. 1, 2025, s. 119 – 120.

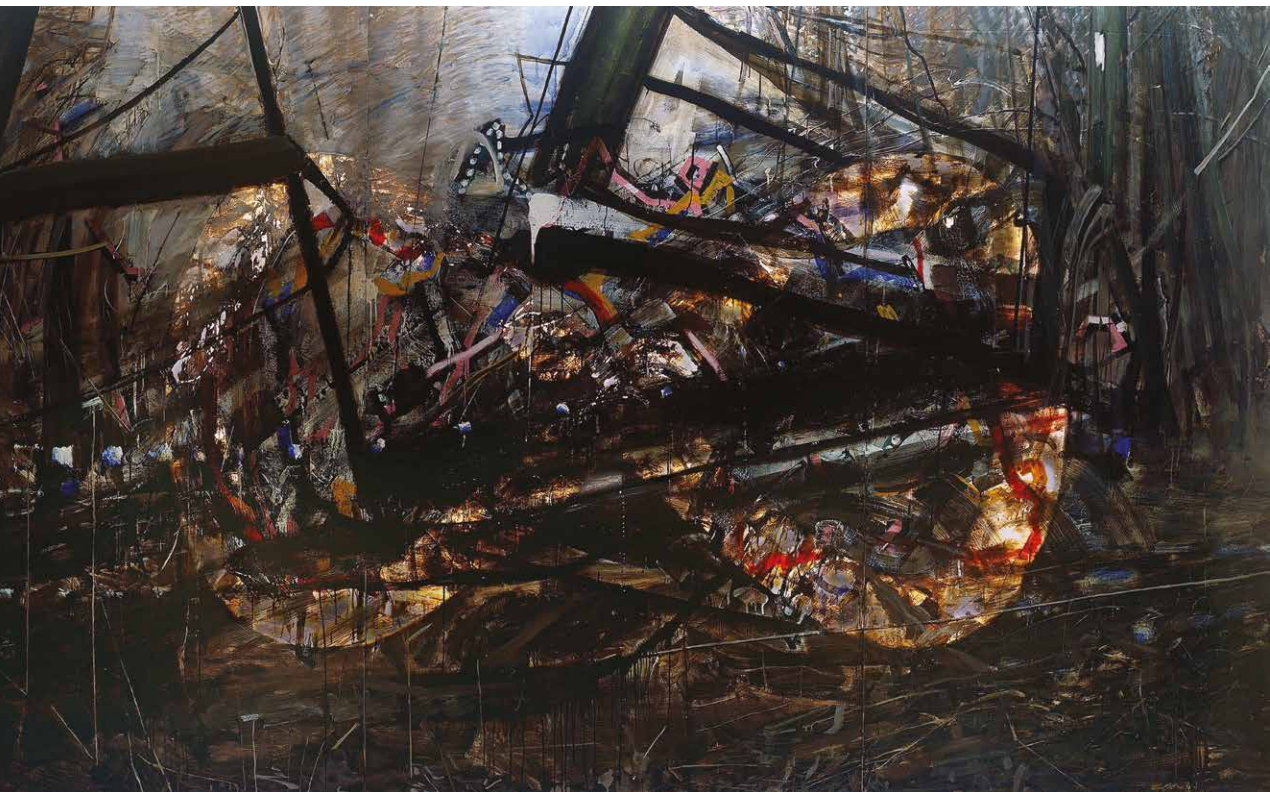
Pohľad do kolekcie diel Lucie Tallovej. Zľava doprava – zo série *Clouds*, 2024, maľba tušom a akrylom na plátne, 250 × 200 cm; *Burn Out*, 2023, stará drevená zásuvka, stará tlač, maľba dymom a tušom, 58 × 28 × 4 cm; *A Room with a View*, 2024, staré drevené okno, uhlie, stará tlač, 74 × 31 × 22 cm

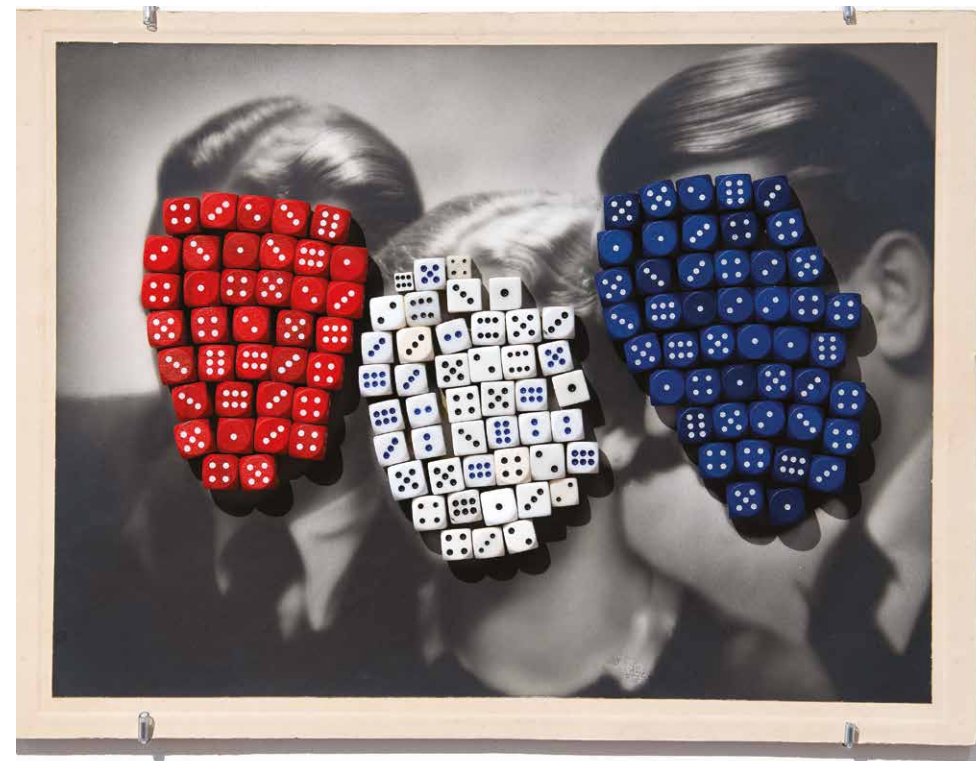
Pohľad do kolekcie diel Jozefa Jankoviča. Na stene Svedectvo XII, 1968, vľavo Medzipriestor, 2000, v popredí Pád, 1964

Juraj Bartusz: vľavo Bez názvu, vpravo Kozmická žena, 2012

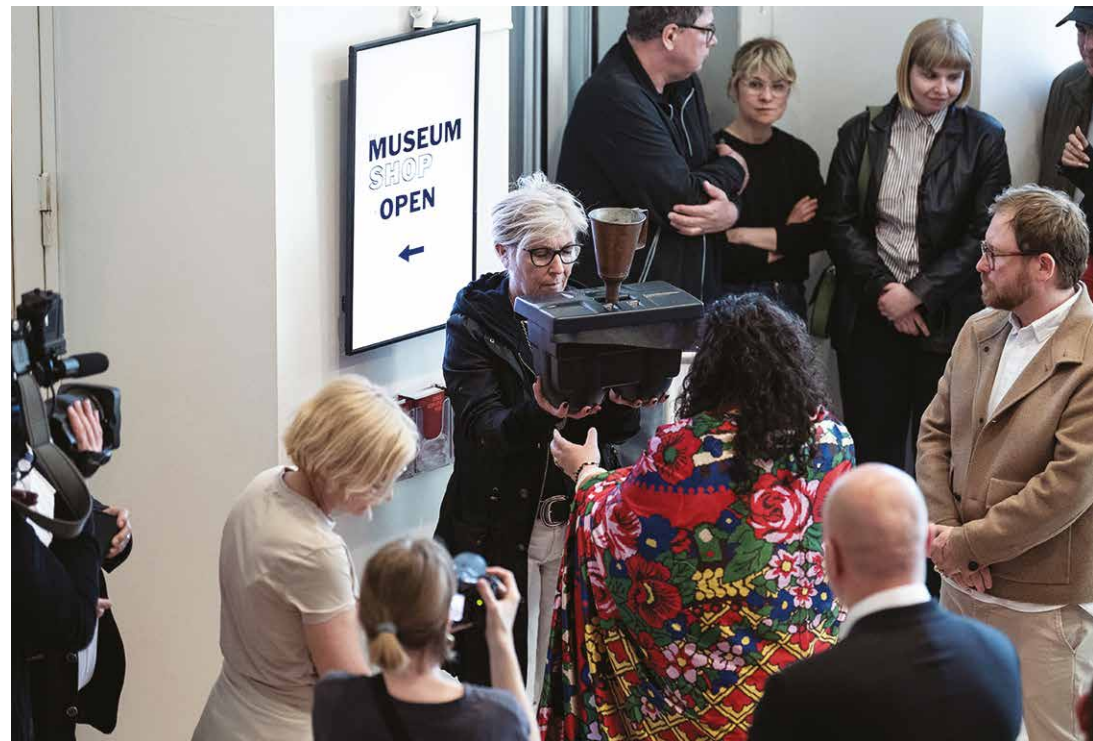
Daniel Fischer: Nekonečno, 1993, fáza svetla, olej na preglejke s integrovaným plexiskolm, 229 x 380 cm

Otis Laubert: Po kom to dieťa je, 2015, asambláž

Emília Rigová/Bari Raktori: Bez víťazstva niet slobody, 2026, performance počas otvorenia výstavy 23. 4. 2026, Ludwigovo múzeum, Budapešť. Foto: Balázs Glódi

Pohľad do výstavných priestorov. Vľavo Kristián Németh: Still Alive, 2017, vpravo Karel Malich: Energia, 1974 – 1975

Roman Ondak/Štefan Papčo: Globálne varovanie, 2018, performance počas otvorenia výstavy 23. 4. 2026, Ludwigovo múzeum, Budapešť.

Ak nie je uvedené inak, všetky foto: József Rosta, Ludwigovo múzeum, Budapešť.

Stredo európsky fond súčasného umenia

Pri charakteristike Art Fond Collection sa uvádza, že ide o stredo európsky fond súčasného umenia, čo vysvetľuje skutočnosť, že do aktuálnej výstavy boli zahrnuté aj diela štyroch českých autorov a jednej českej autorky. Malú kolekciu generácie blízkych autorov – Milana Grygara, Milana Knížáka, Magdalény Jetelovej a Karla Malicha – a jedného z mladšej generácie – Krištofa Kinteru – môžeme čítať ako príslub, že sa zbierka bude ďalej rozširovať a že sa naplnia ambície zakladateľa dať tvorbu domácich slovenských autorov a autoriek do širšieho, prinajmenšom československého kontextu. Tým by sa zaplnila veľká medzera v akvizičnej činnosti našich oficiálnych inštitúcií vrátane Slovenskej národnej galérie, kde väčšina kľúčových osobností českej neoavantgardy a súčasného vizuálneho umenia absentuje.

Mgr. Jana Geržová je historička a kritička umenia, šéfredaktorka časopisu *Profil súčasného výtvarného umenia*.
jgerzova@gmail.com